

Sent með tölvupósti

Reykjavík, 18. maí 2022

Alþingi
Umhverfis- og samgöngunefnd

Efni: Umsögn til umhverfis- og samgöngunefndar Alþingis vegna frumvarps til laga um breytingar á lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir o.fl. (heimildir til bráðabirgðaráðstafana o.fl.), 457. mál

Bændasamtök Ísland vilja koma eftirfarandi á framfæri vegna fyrirhugaðra breytinga á lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir, lögum um fiskeldi og lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana (heimildir til bráðabirgðaráðstafana o.fl.).

Í tillögum verkefnisstjórnar um landbúnaðarstefnu sem lögð var fram í ágúst 2021 segir meðal annars að til að tryggja fæðuöryggi á Íslandi þurfi að:

- Nýta landið til framleiðslu búfjárafurða með grasbítum.
- Nýti beri innlenda orkugjafa til grænmetisræktunar.
- Auka beri kornrægt fyrir búfé og til manneldis.
- Stuðla eigi að notkun búfjáraður á tún.

Þá liggur fyrir að til að ná markmiðum Íslands í loftslagsmálum verði að stuðla að aukinni kolefnisbindingu ellegar verði íslenska ríkið og íslensk fyrirtæki að verða sér úti um kolefniskvóta erlendis frá með tilheyrandi gjaldeyrisútlæði.

Til þess að framangreindum markmiðum verði náð þarf að ráðast í miklar aðgerðir innanlands sem í flestum eða öllum tilfellum falla undir lög nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Í flokk 1 í 1. viðauka með lögnum eru taldar upp þær framkvæmdir á sviði landbúnaðar, skógræktar og fiskeldis sem falla undir lögin. Þær skilgreiningar sem þar eru lagðar til grundvallar valda því að gríðarlega kostnaðarsamt er að ráðast í nýframkvæmdir er varða umfangsmeiri akuryrkju eða skógrækt sem dæmi. En til þess að um geti verið að ræða arðbærar rekstrareiningar á þessum sviðum þarf umfangið að vera töluvert og verulega umfram þau viðmiðunarmörk sem lögin gera kröfu um að þarfnist umhverfismats.

Horfa verði í ríkari mæli til þess hvers eðlis það land er sem nýta á undir landbúnað frekar en að horfa til stærðar í hekturum. Það er hvort um er að ræða land sem má endurheimta með lítilli fyrirhöfn eða hvort um er að ræða framkvæmd sem hefur varanlegri áhrif á lífríkið.

Hvað varðar sérstaklega lið 1.06 um stöðvar eða bú með þaueldi alifugla eða svína þá þarf við umhverfimat slíkar starfsemi að líta að fullu til jákvæðra þátta er varða fæðuöryggi og aukaafurða búanna í formi lífræns áburðar.

Kolefnisbinding er mikilvægt verkefni og sannað er að slík binding með skógi er árangursrík, auk þess að vera afturkræf aðgerð. Þá leiðir skógrækt af sér auka afurðir eins og timbur til notkunar í iðnaði þar sem grisja þarf skógana, sem aftur leiðir af sér að ekki þarf að flytja það timbur til landsins með tilheyrandi kolefnisspori. Með skógrækt styrkist timburöryggi þjóðarinnar ásamt frekari kostum landnýtingar með aukinni framleiðni vegna bættra aðstæðna vegna skjóls, jarðvegsbóta, viðarorku og margt fleira, vegna skóga.

Uppbygging innviða

Hér að framan var minnst á það markmið landbúnaðarstefnu að nýta beri innlenda orkugjafa til grænmetisræktunar. Til þess að atvinnuuppbygging geti orðið með eðlilegum hætti í hinum dreifðari byggðum þarf að vera jafnt aðgengi að raforku. Lög um umhverfismat framkvæmda og áætlana verða að taka mið af því að slíkir innviðir geti byggst upp í samræmi við þarfir nútíma landbúnaðar og markmið um aukna innlenda framleiðslu landbúnaðarafurða. Er slík innviðauppbygging jafnframt forsenda verðmætasköpunar í dreifðari byggðum, öllum til hagsbóta.

Umhverfismat framkvæmda og áætlana hefur í þessu samhengi verið mikið í umræðunni og ekki að ástæðulausu. Er eftirfarandi ábending úr skýrslu Landsnets frá því í ársbyrjun 2020 ítrekuð þ.e.: „*Einfalda regluverkið og gera það skilvirkara (One stop shop), þ.e. að stjórnsluferlum verði eftir fremsta megni veitt í einn og sama farveginn sem fyrst og útkoman verði ein „samþykkt“.* Aðkoma almennings og hagaðila verði snemma í ferlinu og verklaginu við samráðið breytt í samræmi við það sem best hefur reynst í heiminum.“

Varðandi 13. gr. laganna og kostnað við umhverfismat og öflun leyfa

Eins og að framan er rakið þá má ljóst vera að margar framkvæmdir tengdar landbúnaði sem leiða af eflingu innlendrar framleiðslu og aðgerða til tryggingar fæðuöryggis munu falla undir lögina. Eins og regluverkið er í dag þá fellur mikill kostnaður á þann aðila sem hyggst fara í umfangsmeiri landbúnaðarframleiðslu í framangreindum greinum. Raunar má ætla að sá kostnaður hlupi í flestum tilfellum á tugum milljóna og í öðrum tilfellum á enn hærri fjárhæðum.

Ljóst má vera að sem dæmi akuryrkja og skógrækt eiga erfitt uppdráttar þegar slíkar fjárhagslegar hömlur eru á framkvæmdinni. Finna verði leiðir til að koma þessum málaflokki í fastari skorður þannig að kostnaður við undirbúning og tilheyrandi leyfagiöld sé stillt í hóf og kvaðir séu byggðar á málefnalegum grundvelli.

Verði þess óskað eru fulltrúar samtakanna reiðubúnir til að koma fyrir nefndina til frekari umræðu og skoðanaskipta.

Virðingarfyllst
f.h. Bændasamtaka Íslands

Vigdís Häsler,
framkvæmdastjóri

Hilmar Vilberg Gylfason
lögfræðingur

Heimildir:

Landbúnaðarstefnan „Ræktum Ísland!“. [https://www.stjornarradid.is/library/01--Frettatengt---myndir-og-skrar/ANR/Landbunadur/Raektum_Island_WEB_Sidur%20\(002\).pdf](https://www.stjornarradid.is/library/01--Frettatengt---myndir-og-skrar/ANR/Landbunadur/Raektum_Island_WEB_Sidur%20(002).pdf). 10.5.2022

Greinargerð um tillögur til úrbóta til samráðshóps ráðuneyta í kjölfar truflana í norðanseltuóveðri í desember 2019. Landsnet. 16.1.2020.